

Waan van de dag

Economischbeleidsmakers lijken de weg kwijt. Voor het uitbreken van de crisis was Adam Smith de grote held. Op het hoogtepunt van de crisis werden John Maynard Keynes, Karl Marx en gedragseconomie van stal gehaald. En nu de crisis voorbij lijkt, wordt David Ricardo ineens bejubeld. Erger, het zijn karikaturen waarnaar beleidsmakers verwijzen. Kortom, meer dan ooit is de tijd rijp voor historische en methodologische reflectie op de relatie tussen economische theorie en economisch beleid.

Vóór de crisis verschuilden beleidsmakers zich achter de inzichten van Adam Smith dat het nastreven van eigenbelang uiteindelijk zal leiden tot algemeen belang. Volgens Smith, zo betoogden de beleidsmakers, was deze menselijke drijfveer niet moreel verwerpelijk. Immers, zij is de motor van de markt en tegelijkertijd wordt zij door die markt in toom gehouden. Maar Smith wees er ook op dat grote banken een gevaar vormden voor de economie en hij waarschuwde voor de schaduwzijde van vergevorderde arbeidsspecialisatie. Ook wees hij op de gevaren en trucs van beursspeculatie. Daar komt bij dat Smith overheidsingrijpen steunde, vooral met als doel de armoede te bestrijden.

Gedurende de crisis tuimelden de beleidsmakers over elkaar heen met stimuleringsmaatregelen, ogenschijnlijk in de geest van John Maynard Keynes. Het gevolg was dat regeringen wereldwijd vele miljarden uittrokken om hun economieën weer vlot te trekken. Echter, Keynes was een voorstander van gerichte overheidsinvesteringen in met name de economische infrastructuur. Oplopende begrotingstekorten en nationalisaties baarden Keynes juist zorgen. Daar komt bij dat Keynes erop aandrong de economie in tijden van hoogconjunctuur af te koelen middels belastingverhogingen. In de bezuinigingswoede die plots is uitgebroken in verwachting van een aanstaande opbloei, wordt evenwel nauwelijks over belastingverhogingen gesproken.

Ook Karl Marx was een *comeback kid* op het hoogtepunt van de crisis. Volgens hem, zo betogen zijn aanhangers, zou de ontwikkeling van de wereldwijde economie versneld worden door het systeem van krediet. Gaandeweg verandert dit kapitalisme in deze interpretatie van Marx in een kolossaal systeem van gokken en oplichting. Echter, de wetmatigheden van Marx zijn uiteindelijk te star gebleken. Hij voorzag niet de verbetering in de werkomstandigheden van arbeiders. Hij voorzag niet dat kapitalisme in vooral agrarische economieën ten onder zou gaan. En hij voorzag niet dat vooral professionele revolutionairen hiertoe het initiatief zouden nemen.

Ten slotte zou gedragseconomie kunnen verklaren hoe hebzucht, begrensde rationaliteit, onderschatting van risico's en onrealistisch optimisme de fundamentele vormen voor het ontstaan van de crisis. Maar gedragseconomen waarschuwen ervoor dat hun inzichten vooral gebruikt lijken te worden om de schuld bij de consumenten te leggen en om zo politiek lastige beslissingen met betrekking tot de producenten te omzeilen. En zij zijn van mening dat hervorming van (staats)instituten en regulering aandacht verdienen. Zij zien gedragseconomie dan ook als een complement en niet een substituuut voor substantiële economische interventies.

En nu de crisis op zijn retour lijkt, tuimelen beleidsmakers over elkaar heen met bezuinigingsvoorstellen ogenschijnlijk geïnspireerd door David Ricardo. Volgens de zogenaamde ricardiaanse equivalentie zijn consumenten bang dat door stimulering van de economie het overheidstekort te veel oploopt. In reactie daarop zullen we gaan sparen voor de onzekere toekomst waarin mogelijk de belastingen worden verhoogd. Terwijl de overheid meer uitgeeft, spenderen consumenten minder, met als gevolg dat de economie niet gestimuleerd wordt. Ricardo was echter zelf sceptisch over deze redenering; hij was van mening dat mensen niet zo vooruitziend zijn en zich alleen zorgen maken over de belastingen die zij op het moment betalen.

Met beleidsmakers die de ene na de andere historische figuur van stal halen en de historische inzichten ook nog eens naar eigen behoeven kneden en manipuleren, bestaat meer dan ooit de behoefte aan historische en methodologische reflectie op de relatie tussen economische theorie en economisch beleid. In die context is het volstrekt onbegrijpelijk dat de leerstoel geschiedenis en methodologie van de economie aan de Universiteit van Amsterdam dreigt te worden wegbezuinigd. En dat terwijl dit vakgebied studenten leert systematisch na te denken over de economie, om te gaan met verschillende theoretische structuren, de beperkingen van economische modellen te kennen en vragen te stellen over de relatie tussen theorie en beleid.

Als de economiefaculteit van de UvA net als de banken failliet dreigt te gaan, laat haar dan de topsalarissen van de hoogleraren aanpakken net als de bonussen van de bankiers en de leergierige student als klant centraal stellen. Deze beleidsmakers van de toekomst zijn meer dan ooit gebaat bij een flinke dosis geschiedenis en methodologie van de economie.